

การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
: ทำอย่างไรจึงประสบผลสำเร็จ
กรณีวัดจองคำ อำเภองาว จังหวัดลำปาง

โดย

พระปริยัติสุนทร (โอภาส โอภาโส)
เจ้าอาวาสวัดจองคำ อำเภองาว จังหวัดลำปาง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี

๒๙๔.๓๖๖ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
ส ๖๙๑ ก การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี :
ทำอย่างไรจึงประสบผลสำเร็จ กรณีวัดจองคำ อำเภองาว
จังหวัดลำปาง. กรุงเทพฯ : สกศ., ๒๕๕๖.
๓๒ หน้า
ISBN : 974-9553-27-6
๑. ศาสนากับการเรียนรู้ ๒. พระพุทธศาสนา...การจัดการ
การเรียนการสอน ๓. ชื่อเรื่อง

**การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี : ทำอย่างไร
จึงประสบผลสำเร็จ กรณีวัดจองคำ อำเภองาว จังหวัดลำปาง**
โดย พระปริยัติสุนทร (โอภาส โอภาโส)

เจ้าอาวาสวัดจองคำ อำเภองาว จังหวัดลำปาง

สิ่งพิมพ์ สกศ.

อันดับที่ ๔๑/๒๕๕๖

พิมพ์ครั้งที่ ๑

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

จำนวนพิมพ์

๒,๐๐๐ เล่ม

ISBN

974-9553-27-6

จัดพิมพ์และเผยแพร่

สำนักนโยบายและแผนการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ถนนสุขุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทร. ๐ ๒๖๖๘ ๗๑๒๓ ต่อ ๒๔๑๕, ๒๔๑๗

โทรสาร ๐ ๒๒๔๓ ๒๗๘๗

เว็บไซต์ <http://www.onec.go.th>

พิมพ์ที่

บริษัท พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด

๗๘/๑๙๘-๒๐๐ หมู่ ๕ โครงการอินทราวิน

ถนนพระยาสุเรนทร์ (ซอยรามอินทรา ๑๐๙)

แขวงบางชัน เขตคลองสามวา กทม. ๑๐๕๑๐

โทรศัพท์ : ๐-๒๙๑๙-๑๔๘๑, ๐-๒๙๑๙-๑๔๘๙,

๐-๒๕๕๐-๑๐๖๔-๕ โทรสาร : ๐-๒๙๑๙-๑๕๐๗

คำนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการโครงการนำร่องการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา ในปีงบประมาณ ๒๕๔๕ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของวัด ๓๐ วัด ทั่วประเทศ และวัดจงคำ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ในฐานะที่มีความโดดเด่นด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการดังกล่าวด้วย โดยเฉพาะในปี พ.ศ.๒๕๔๕ ที่ผ่านมา วัดจงคำประสบผลสำเร็จด้านการจัดการศึกษาอย่างสูงสุด เนื่องจากนักเรียนบาลีรุ่นแรกสามารถสอบเปรียญธรรม ๙ ประโยคได้ถึงจำนวน ๗ รูปจากจำนวนผู้เข้าสอบ ๘ รูป ซึ่งเป็นประวัติศาสตร์การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยที่นักเรียนในสำนักเรียนเดียวสอบได้มากที่สุด และผู้สอบได้เป็นสามเณรทั้งหมด แสดงให้เห็นถึงความรู้ ความสามารถและการอุทิศตนเพื่อการบริหารสำนักเรียนของเจ้าอาวาสที่อยากจะหาผู้ใดเสมอเหมือน สมควรได้รับการเผยแพร่แนวคิด ยุทธศาสตร์ และวิธีการบริหารจัดการกระบวนการเรียนการสอนจนกระทั่งประสบผลสำเร็จ ให้ผู้บริหารการศึกษาของสงฆ์และพุทธศาสนิกชนตลอดจนนักการศึกษาโดยทั่วไปได้รับทราบ

ในโอกาสที่พระปริยัติสุนทร (โอภาส โอภาโส) เจ้าอาวาส
วัดจองคำ ได้บรรยายพิเศษและให้สัมภาษณ์ในโอกาสต่างๆ
เกี่ยวกับการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้ประสบ
ผลสำเร็จ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จึงได้
ขออนุญาตพระปริยัติสุนทร (โอภาส โอภาโส) จัดพิมพ์เผยแพร่
คำบรรยายเพื่อประโยชน์ต่อคณะสงฆ์ วัด พุทธศาสนิกชน
ผู้บริหารการศึกษา นักวิชาการ ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
การจัดการศึกษาได้รับทราบและนำไปประยุกต์เพื่อพัฒนา
การจัดการศึกษาต่อไป สำนักงานฯ ขอกราบขอบพระคุณ
พระปริยัติสุนทร (โอภาส โอภาโส) เป็นอย่างสูงที่อนุญาตให้
สำนักงานฯ จัดพิมพ์เผยแพร่ในครั้งนี้

๕๖๔

(นายรุ่ง แก้วแดง)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	
ส่วนที่ ๑ การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม	๑
แผนกบาลี : ทำอย่างไรจึงประสบผลสำเร็จ	
กรณีวัดจองคำ อำเภอหาง จังหวัดลำปาง	
ส่วนที่ ๒ ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม	๑๔
ของวัดจองคำให้ประสบผลสำเร็จ	
ภาคผนวก	๒๗
ประวัติผู้บรรยาย	๒๙

การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
: ทำอย่างไรจึงประสบผลสำเร็จ
กรณีวัดจองคำ อำเภอเงา จังหวัดลำปาง*

พระปริยัติสุนทร (โอภาส โอภาโส)

กระผมตั้งหรือสร้างโรงเรียนมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๗ ปีนี้ครบ ๔ ปีการศึกษาแล้ว ภายใน ๔ ปีการศึกษา ที่ดำเนินการบริหารการเรียนการสอนมานี้มีนักเรียนสอบได้ทั้งหมด ๕๕๒ รูป โรงเรียนของกระผมนี้ เริ่มตั้งแต่นักเรียนจนถึงอาจารย์ ทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปด้วยความยากลำบากทั้งนั้น ที่กระผมทำมาตลอดนี้ลำบากมาก เพราะอะไร? เพราะนักเรียนที่จะไปหานั้นต้องไปหาที่จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งกระผมจัดทำเป็นโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนขึ้นทุกปี ที่วัดศรีโพธิ์ทอง บ้านหนองบัว ตำบลช้างเผือก อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด และโครงการฯ นี้ก็จัดทำมาเป็นปีที่ ๙ แล้ว

* บรรยายพิเศษ ในโอกาสที่วัดปากน้ำ จัดประชุมสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด เรื่อง “การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี” ณ ห้องประชุมสังฆาธิการ ตึกเมตตาพุทธ ชั้น ๔ วันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๕

โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนที่กระผมจัดนี้ ไม่เหมือนกับการจัดโครงการฯ ในที่อื่น ๆ เพราะโครงการฯ ที่กระผมจัดขึ้นนั้น เป็นโครงการฯ ที่จัดขึ้นเฉพาะเยาวชนที่บวชแล้วจะมาอยู่ที่วัดจองคำหรือมาเป็นนักเรียนที่วัดจองคำเท่านั้น แต่ก่อนที่จะให้เยาวชนมาบวชในโครงการฯ กระผมก็จะสอบถามความสมัครใจของเยาวชน ตลอดถึงผู้ปกครองของเยาวชนที่เห็นชอบและสมัครใจที่จะส่งบุตรหลานของตนเข้ารับการบรรพชาก่อน ถ้าจะมาศึกษาเล่าเรียนที่วัดจองคำก็จะบวชให้

ในการบวชนี้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น เพราะค่าใช้จ่ายทุกอย่างที่กระผมรับผิดชอบคนเดียว การไปจัดงานบวชกระผมก็ไปจัดทำเอง โดยเริ่มแรกจะจัดสามเณรเปรียญ ๘-๙ ประโยคของวัดจองคำไปชุดหนึ่ง โดยแบ่งออกเป็นสายเพื่อไปแสวงหาเยาวชนในเขต อำเภอสุวรรณภูมิ อำเภอพนมไพร อำเภออาจสามารถ และในอำเภอใกล้เคียงมาเข้ารับการบรรพชาเมื่อบรรพชาเป็นสามเณรและทำการฝึกอบรมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เสร็จแล้วกระผมก็จะเช่ารถไปรับนำมาที่วัดจองคำ ทั้งลูกเณรและพ่อแม่ของลูกเณร เพื่อให้พ่อแม่ของสามเณรได้มาทราบบรรยากาศการเป็นอยู่ การขบฉันตลอดจนถึงระบบการศึกษาเล่าเรียนของลูกเณรที่วัดจองคำนั้นว่าเป็นอย่างไร? พ่อแม่ของสามเณรจะได้ไม่ต้องเป็นห่วง และจะได้สบายใจ สำหรับสามเณรที่นำมาในแต่ละปีนั้น บางปีก็นำสามเณรมาประมาณ ๕๐ รูป แต่ว่าเหลืออยู่ประมาณ ๓๐ รูป บางปีนำมา ๖๐ รูป

เหลืออยู่ประมาณ ๔๐ รูป ปีนี้ก็ไปนำสามเณรมา ๗๐ รูป ปีนี้ดูแปลกครับ เพราะนักเรียนที่ออกไปจากวัดของคำยังไม่มีเลย

สำหรับการนิมนต์อาจารย์มาสอนนั้นมีความลำบากมาก เพราะกระผมต้องนิมนต์พระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ทั้ง ๒ แห่งมาเป็นอาจารย์สอน พระนิสิตส่วนมากจะอยู่ปฏิบัติศาสนกิจเพียงปีเดียว บางรูปก็อยู่ได้ ๒ ปี บางรูปอยู่ได้ถึง ๓ ปี ทำให้ไม่มีอาจารย์ที่จะอยู่สอนประจำ อาจารย์แต่ละรูปที่มาอยู่ร่วมกันปฏิบัติศาสนกิจที่วัดจองคำ มีทั้งอาจารย์เก่าและอาจารย์ใหม่ ส่วนมากเป็นอาจารย์ใหม่ที่ต้องเริ่มศึกษาระเบียบปฏิบัติ ตลอดจนกิจการหรือกิจกรรมของวัดใหม่ ทำให้การบริหารการเรียนการสอนไม่ต่อเนื่องเท่าที่ควรจะเป็นอย่างไรก็ดี กระผมก็ได้ย้ำถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งโรงเรียนฯ ให้คณาจารย์ที่มาใหม่ได้รับทราบ เพื่อให้การเรียนการสอนสอดคล้องและบรรลุตามวัตถุประสงค์ และเพื่อให้การปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเกิดความสามัคคีปรองดองกัน

ในปีการศึกษานี้ กระผมมีนักเรียนอยู่ ๑๘๘ รูป มีอาจารย์อยู่ ๑๕ รูป และรวมทั้งกระผมด้วย รวมกันเป็นจำนวน ๒๐๔ รูป อาจารย์สอนมีอยู่ ๑๕ รูป ในอาจารย์สอน ๑๕ รูปนั้น เป็นอาจารย์ที่เป็นลูกศิษย์ของกระผมเองโดยตรง สำเร็จเป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค จำนวน ๗ รูป (ขณะเป็นสามเณร)

ส่วนอาจารย์สอนอีก ๘ รูป เป็นอาจารย์สอนที่นิมนต์มาจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมกันเป็น ๑๕ รูป

การบริหารและการจัดการสถานศึกษาที่กระผมทำมานี้ หลวงพ่อทั้งหลายก็รู้และทราบดีอยู่แล้ว กระผมเองต้องขยันและอดทนมาก วิธีของกระผมที่สำคัญที่สุดอยู่ที่ไหน? อยู่ที่การจัดการปกครองนักเรียนเป็นอันดับหนึ่ง ถ้าปกครองหรือคุมครองนักเรียนไม่ได้ อาจารย์จะสอนดีขนาดไหน ก็ไม่มีประโยชน์เหมือนกัน นักเรียนอยากจะเข้าเรียนก็เข้าเรียน ไม่อยากจะเข้าเรียนก็ไม่เข้าเรียน อาจารย์อยากจะสอนก็สอน ไม่อยากจะสอนก็ไม่สอน ถ้าเป็นอย่างนี้ก็คุมการบริหารและการจัดการศึกษาไม่ได้ ถ้าคุมได้เราสามารถบรรลุถึงเป้าหมายแน่นอน

กระผมเองก็พูดตรง ๆ กับอาจารย์และนักเรียนเสมอว่า นักเรียนก็ต้องมีระเบียบ อาจารย์ก็ต้องมีระเบียบ ต้องอยู่ภายใต้ระเบียบทุก ๆ รูป แม้แต่ตัวกระผมเองต้องอยู่ภายใต้ระเบียบเหมือนกัน อาจารย์เมื่อถึงเวลาสอนก็ต้องเข้าสอนให้ตรงเวลา นักเรียนเมื่อถึงเวลาเรียนก็ต้องเรียนให้ตรงเวลา อย่างนี้สำคัญมากที่สุด กระผมปฏิบัติมาอย่างนี้ครับ และอาจารย์ที่ทำการสอนไปแล้ว ไม่ใช่สอนไปเรื่อย ๆ ครับ เมื่อดำเนินการสอนไปแล้วภายใน ๗ วันต้องมีการทดสอบความรู้ของนักเรียนที่เรียนมาตลอด ๑ สัปดาห์ เพราะถ้าไม่มีการทดสอบ ก็ไม่มีทางทราบประสิทธิภาพของการเรียนการสอนแน่นอน นักเรียนเขาจะเข้าใจขนาดไหน? จะท่องได้ขนาดไหน? จะจำได้

ขนาดไหน? ไม่มีใครรู้ได้

ดังนั้น ภายใน ๑ สัปดาห์ที่เรียนผ่านมาจะต้องมีการทดสอบหนึ่งวัน คือวันศุกร์ ทุกชั้น ตั้งแต่ประโยค ๑-๒ ถึง ประโยค ป.ธ. ๙ ตามแต่ชั้นนั้นๆ จะเรียนวิชาอะไรบ้าง เสร็จแล้วอาจารย์ที่สอนประจำชั้นก็ต้องตรวจข้อสอบของนักเรียนในชั้นของตนเอง แล้วนำสถิติผลการสอบของนักเรียนทุกชั้น ประโยคมาส่งที่กระผมทุกวันจันทร์ และกระผมก็จะได้อู้อผลการสอบของนักเรียนว่า นักเรียนรูปใด มีปัญหาอย่างไรในด้านการเรียน กระผมก็จะได้นำมาเป็นข้อมูลในการอบรม สั่งสอน ตักเตือน ชี้แนะปัญหาและอุปสรรคตลอดจนแนวทางแก้ไข เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลในการเรียนการสอนของนักเรียน และอาจารย์ในทุกตอนเย็นวันเสาร์ หลังจากทำวัตรสวดมนต์เสร็จ นักเรียนรูปไหนมีปัญหาในการเรียนมาก กระผมก็จะเรียกชื่อแล้วก็จะอบรมสั่งสอนทันทีในที่ประชุม เพื่อที่จะได้บอกให้นักเรียนได้ทราบถึงข้อบกพร่องของนักเรียนและให้นักเรียนนำไปพิจารณาปรับปรุง แก้ไขต่อไปว่า เพราะเหตุไร การเรียนจึงเป็นอย่างนี้ เพราะอะไร จึงทำแบบทดสอบไม่ผ่าน กระผมและคณาจารย์จะกล่าวอบรมสั่งสอนให้คำแนะนำทันทีเลยในที่ประชุมอย่างนี้ตลอดปีการศึกษา

กระผมจัดให้มีการประชุมคณาจารย์ทุกต้นเดือนและกึ่งเดือน (เดือนละ ๒ ครั้ง) ในการประชุมแต่ละครั้งนั้น กระผมก็จะถามอาจารย์สอนประจำชั้นแต่ละชั้นว่า “การเรียนการสอน

ดำเนินไปถึงไหนแล้ว นักเรียนแปลหนังสือเรียนถึงไหนแล้ว ถึงหน้าที่เท่าไร” กระทบจะถามอย่างนี้ตลอดและจะสังเกตเอาไว้ อีก ๑๕ วันต่อมามีการประชุมอีก กระทบก็จะถามอีกว่า “เวลานี้ อาจารย์สอนถึงไหนแล้ว สอนถึงหน้าที่เท่าไรแล้ว สภาพของ นักเรียนเป็นอย่างไรบ้าง” และอื่นๆ กระทบสอบถามคณาจารย์ ประจำแต่ละชั้นอย่างนี้ตลอด

สำหรับวิธีการดูหนังสือและเวลาเรียนของนักเรียนที่วัด จวงคำนั้นมีระเบียบปฏิบัติดังนี้

ภาคเช้า นักเรียนประโยค ๑-๒ ถึงประโยค ป.ธ.๙ ดูหนังสือก่อนเข้าห้องเรียนภายในที่พัก จนถึงเวลา ๐๘.๐๐ น. ทุกวันแล้วเข้าเรียนเวลา ๐๘.๐๐-๑๐.๓๐ น.

ภาคบ่าย นักเรียนประโยค ๑-๒ และประโยค ป.ธ.๓ มาดูหนังสือเรียนบริเวณหน้ากุฏิของกระทบทุกรูป ส่วนนักเรียน ประโยค ป.ธ. ๔ ถึง ป.ธ.๙ ดูหนังสือเรียนภายในที่พักของตน หรือภายในห้องเรียนหลังฉันภัตตาหารเพลจนถึงเวลา ๑๔.๐๐ น. ทุกวัน แล้วเข้าเรียนเวลา ๑๔.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.

ภาคค่ำ นักเรียนประโยค ๑-๒ และประโยค ป.ธ. ๓ ท่องบาลีไวยากรณ์เวลา ๑๘.๓๐-๑๙.๓๐ น. บริเวณหน้ากุฏิ ของกระทบทุกรูป และเวลา ๑๙.๓๐-๒๒.๐๐ น. นักเรียน ทุกประโยคดูหนังสือภายในห้องเรียนของตน โดยมีอาจารย์ ประจำชั้นควบคุมดูแล

สำหรับการเรียนในชั้นประโยค ป.ธ. ๓ อย่างต่ำต้องแปลได้ ๕ - ๖ รอบ ประโยค ป.ธ.๔ - ป.ธ.๙ ก็เช่นเดียวกัน ปัญหาสำคัญที่สุดอยู่ที่ประโยค ๑-๒ และประโยค ๑-๒ นี้ ต้องแปลได้อย่างต่ำ ๓ รอบ และทำแบบทดสอบตลอดทุกสัปดาห์

ในเวลาที่มีการเรียนการสอนกระผมก็จะไปดูอยู่เรื่อยๆ ครับ ถ้าไม่ดูแลเอาใจใส่เช่นนั้น นักเรียนก็ไม่ค่อยใส่ใจและนักเรียนก็จะมีอิสระมากไป เมื่อมีอิสระมากไปเขาก็จะไม่สนใจ เมื่อเขาไม่สนใจไม่เอาใจใส่ เขาก็ตอบไม่ได้แน่นอน ตอบไม่ได้ก็สอบไม่ได้เช่นกัน กระผมจัดการบริหารการปกครองดูแลมาอย่างนี้ครับ

การอบรมก่อนสอบบาลีสนามหลวงที่วัดของกระผม ดำเนินโครงการอบรมดังนี้

ประโยค ป.ธ ๖ - ป.ธ.๙ เริ่มอบรมตั้งแต่วันที่ ๑ ธันวาคมของทุกปี จนถึงก่อนสอบบาลีสนามหลวง ๒ วัน

ประโยค ๑ - ๒ - ป.ธ.๕ เริ่มอบรมตั้งแต่วันที่ ๑๙ ธันวาคมของทุกปี จนถึงก่อนสอบบาลีสนามหลวง ๒ วัน

กำหนดเวลาอบรมก่อนสอบบาลีสนามหลวง แบ่งเป็น ๓ ช่วงคือ

ภาคเช้า	เวลา ๐๘.๐๐ - ๑๐.๓๐ น.
ภาคบ่าย	เวลา ๑๔.๐๐ - ๑๗.๐๐ น.
ภาคค่ำ	เวลา ๑๙.๐๐ - ๒๒.๐๐ น.

ระยะอบรมพิเศษก่อนสอบบาลีสนามหลวงนั้น ใช้เวลาไม่น้อยกว่า ๔๕ วัน โดยไม่มีวันหยุด ในการอบรมนั้นคณะกรรมการมานั่งเป็นประธานควบคุมดูแลการตอบปัญหาแบบฝึกหัดอย่างใกล้ชิด และรวบรวมข้อบกพร่องของนักเรียนทุกรูป แล้วนำมาชี้แจงทุกวัน เพื่อให้นักเรียนทราบข้อบกพร่องของตน สามารถแก้ไขหรือปรับปรุงผลการเรียนการสอบของตนให้ดียิ่งขึ้นตามลำดับ อันจะนำไปสู่ความพร้อมและความมั่นใจในการสอบบาลีสนามหลวง

ตลอดระยะเวลาในการอบรมนี้ คณะกรรมการจะไปนั่งเฝ้าดูแลโดยตลอดเลยครับ บางครั้งถ้านักเรียนทำปัญหาไม่เสร็จ คณะกรรมการก็จะฉันท้าอยู่ที่โรงเรียนในที่อบรมเลย ไม่ได้ไปนั่งที่กุฏิ นั่งเฝ้าอยู่ตลอดเวลาที่นักเรียนยังทำปัญหาไม่เสร็จทุกรูป และนักเรียนก็ต้องทำปัญหาด้วยความบริสุทธิ์ ไม่ให้มีการทุจริตตลอดการอบรมเลย การทำปัญหาของนักเรียนต้องทำด้วยความบริสุทธิ์เหมือนกับการสอบบาลีสนามหลวงทุกประการเลย จะมีอาจารย์ ๑ - ๒ รูป ช่วยดูแลบริการให้ความสะดวกแก่นักเรียนผู้เข้าอบรม ส่วนอาจารย์ที่เหลือให้ไปตรวจปัญหาของนักเรียนและเฉลยให้นักเรียนฟัง

สำหรับการออกปัญหาทดสอบตลอดการอบรมนั้น อาจารย์ประจำชั้นต่างๆ จะเป็นผู้ออกปัญหาทดสอบเอง ส่วนคณะกรรมการจะออกปัญหาทดสอบความรู้นักเรียนทุกชั้นทุกประโยคด้วยตนเอง อาทิตย์ละ 1 ครั้ง เพื่อประเมินความรู้ความสามารถ

ในการทำปัญหาของนักเรียนในชั้นนั้น ๆ อย่างใกล้ชิด

นี้แหละครับคือผลการสอบที่ได้มาเป็นจำนวนมาก นักเรียนที่เขียนทำแบบทดสอบทุกๆ วัน เขาก็จะมีความชำนาญ มีทักษะในการเขียนในการทำปัญหา มีความมั่นใจและเขาก็จำได้ดี เกือบจะไม่มีที่ไหนที่ไม่เคยเขียนเลย การอบรมก่อนสอบบาลีสนามหลวงในที่อื่นๆ ประมาณ ๑๐ วันบ้าง ๑๕ วันบ้าง ส่วนการอบรมที่กระผมจัดนี้ประโยชน์ ป.ธ.๖ ถึง ป.ธ.๙ ใช้เวลาอย่างน้อยประมาณ ๕๐ กว่าวัน และอบรมประโยชน์ ๑ - ๒ ถึง ป.ธ.๕ ใช้เวลาอย่างน้อยประมาณ ๕๐ กว่าวัน กระผมทำมาอย่างนี้ครับ กระผมก็เลยประสบความสำเร็จ ถ้าไม่อย่างนั้น กระผมก็ไม่ประสบความสำเร็จเหมือนกัน

ในเรื่องการปฏิรูปการศึกษาที่พูดถึงกันบ่อยๆ จากทางสื่อต่างๆ เช่นโทรทัศน์ วิทยุ หรือหนังสือพิมพ์ เป็นต้น การปฏิรูปการศึกษานี้ กระผมเห็นว่า ภาษาบาลี (พระธรรมวินัย) นี้ไม่ต้องปฏิรูปแล้ว ควรจะปฏิรูปการบริหารและการเรียนการสอนมากกว่า ถ้าปฏิรูปการบริหารและการเรียนการสอนให้เป็นไปด้วยดี ทุกสิ่งทุกอย่างสำเร็จเรียบร้อยแน่นอน

ที่ว่าไม่ต้องปฏิรูปภาษาบาลีนี้ เพราะภาษาบาลีเป็นภาษาที่ใช้จารึกพระธรรมวินัยที่เป็นเนื้อหาสาระของพระพุทธศาสนา ดังนั้น การปฏิรูปการศึกษา ควรจะปฏิรูปเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการรักษาพระพุทธศาสนา คือ พระธรรมวินัย การจะรักษาพระธรรมวินัยไว้ได้ ก็ต้องมีการศึกษาเล่าเรียน เมื่อเล่าเรียนก็รู้

เมื่อรู้แล้วนำมาปฏิบัติ พระธรรมวินัยก็จะปรากฏออกมาในการประพฤติปฏิบัตินั้น เช่น ในจริยวัตรของพระภิกษุสามเณร เป็นต้น และเมื่อคนประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่พระภิกษุสามเณร นำมาสั่งสอน ประชาชนก็จะได้ประโยชน์จากพระพุทธศาสนา เช่น ทำให้สังคมอยู่ดี มีศีลธรรม อยู่กันอย่างสงบร่มเย็น เป็นสุข และชีวิตพัฒนาดียิ่งขึ้น

การปฏิรูปการศึกษาควรจะปฏิรูปให้คนจะได้รับประโยชน์จากพระพุทธศาสนา คือ จากพระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอน ก็ด้วยการสนับสนุนส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยและมีความประพฤติปฏิบัติ มีศีลาจารวัตร มีจิตสำนึก มีคุณธรรม มีปัญญา รู้เข้าใจ เจริญงอกงามขึ้นมาเป็นพระภิกษุสามเณรที่ดีมีคุณภาพ สามารถทำหน้าที่ต่อพุทธบริษัทด้วยการให้ธรรมแก่ประชาชนให้รู้เข้าใจ ประพฤติปฏิบัติในทาง ศีล ภาวนา ดำเนินชีวิตให้ดีงามและช่วยกันสร้างสรรค์สังคมได้ การช่วยสนับสนุนพระภิกษุสามเณรให้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย ก็เท่ากับช่วยรักษาสืบต่อพระศาสนา เพราะพระศาสนาจะดำรงอยู่ได้ต้องมีศาสนทายาทที่ศึกษาและรู้พระธรรมวินัยเป็นอย่างดี

การปฏิรูปการศึกษาจะต้องเป็นหลักประกันระบบการบวชเรียน คือ บวชเพื่อเรียนหรือบวชแล้วต้องศึกษาเล่าเรียนปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ถ้าทำได้อย่างนี้การปฏิรูปการศึกษา ก็จะเกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติเพิ่มขึ้นไปอีก และพระภิกษุ

สามเณรที่บวชเหล่านี้ก็จะมาช่วยสังคมในระยะยาว เช่น มาสอนศาสนา สอนจริยธรรมให้แก่สังคม หรืออย่างน้อยก็มาเป็นพลเมืองที่ดีมีศีลธรรม

ที่ผ่านมาเมืองไทยเราเป็นประเทศพุทธศาสนา โดยมาก เราได้ศาสนทายาทจากการให้ลูกหลานบวชเรียนกันมา ดังที่ได้มีประเพณีบวชเรียน ดังนั้น ถ้าปฏิรูปการศึกษาไปแล้ว ไม่เกิดผลตามที่กล่าวมานี้ แม้ว่าจะมีวัด อุโบสถ สถานที่ หรืออะไรอื่น ๆ อีกมากมายเพิ่มขึ้น ก็ต้องพูดว่าเป็นความล้มเหลวของการปฏิรูปการศึกษา

ดังนั้น การปฏิรูปการศึกษาจะต้องเอื้อประโยชน์แก่พระศาสนาเป็นหลัก และพระศาสนาก็เกื้อหนุนประเทศชาติ เช่น ให้พระภิกษุสามเณรที่บวชเข้ามาแล้วได้เจริญออกงามในศีล สมาธิ ปัญญา ตามหลักไตรสิกขา สามารถสั่งสอนธรรม นำประชาชนให้พัฒนาชีวิตและสังคมประเทศชาติสู่ความเจริญ มั่นคงและได้รับประโยชน์สุขที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุป การที่จะจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีจนประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยเหตุปัจจัยหลาย ๆ อย่าง เช่น

๑. เจ้าสำนักเรียน ต้องมีเจตนาและศรัทธาต่อการให้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีอย่างแรงกล้า มีความรู้ความเข้าใจในภาษาบาลีและมองเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการศึกษาภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาที่รักษาพระพุทธวจนะ

(พระธรรมวินัย) คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ได้บันทึกไว้ด้วยภาษาบาลีในพระไตรปิฎก ต้องเสียสละกำลังกาย กำลังความคิด กำลังทรัพย์ และกำลังสติปัญญา ในการส่งเสริมการศึกษาภาษาบาลีนี้โดยไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยากลำบาก นอกจากนี้เจ้าสำนักเรียนต้องสรรหาอุปกรณ์การเรียนการสอนทุกชนิดที่จะอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน สอดส่องดูแลเอาใจใส่ในความเป็นอยู่ของอาจารย์และนักเรียนอย่างใกล้ชิดและสนับสนุนให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน ตลอดจนสงเคราะห์ศิษยานุศิษย์และพุทธศาสนิกทั่วไปด้วยเมตตาจิต

๒. คณาจารย์ก็ต้องมีเจตนาและศรัทธาในการสอนอย่างแท้จริง มีความรับผิดชอบในหน้าที่การสอน หมั่นศึกษาค้นคว้าตำราวิชาการเกี่ยวกับการเรียนการสอนด้านภาษาบาลีอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนมีความรับผิดชอบในด้านการบริหารและการปกครองดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยของนักเรียน ให้การอบรมสั่งสอนด้วยความหวังความเจริญก้าวหน้าของนักเรียนโดยไม่คำนึงถึงความเหนื่อยยาก

๓. นักเรียนต้องมีความตั้งใจพากเพียรพยายามในการศึกษาเล่าเรียนอย่างเต็มที่ ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสำนักเรียน เช่น หมั่นรดน้ำดอกไม้ให้เรียบร้อย เข้าเรียนให้ตรงเวลา ให้ความเคารพอาจารย์ผู้สอน ตลอดจนเอาใจใส่กิจวัตรทุกอย่างของสำนักเรียน เช่น ทำวัตรสวดมนต์ การรับฟังโอวาทของเจ้าสำนักเรียน ฯลฯ โดยไม่คำนึงถึงความเหนื่อยยาก

๔. ทุนสำหรับการบริหารการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้ มีความจำเป็นที่จะต้องจัดหาให้เพียงพอต่อการบริหารการศึกษา แต่ไม่ใช่สิ่งที่เป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ ไม่ใช่สิ่งที่น่าเป็นห่วง สิ่งสำคัญอยู่ที่เจ้าสำนักเรียน มีเจตนาและศรัทธาอย่างจริงจังหรือไม่ ถ้าเจ้าสำนักเรียนทำอย่างจริงจัง ศิษยานุศิษย์และศรัทธาญาติโยมจะสละทุนทรัพย์มาช่วยอย่างแน่นนอน และกระผมก็ปฏิบัติมาอย่างนี้ครับ

ดังนั้น การที่จะจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยเหตุปัจจัยหลายๆ อย่าง ตั้งที่กระผมได้กล่าวถวายนี่ กระผมก็ขอจบการบรรยายไว้เพียงเท่านี้ครับ สวัสดีครับ

ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของ วัดจงคำให้ประสบผลสำเร็จ *

พระปริยัติสุนทร (โอภาส โอภาโส) : ผู้ให้สัมภาษณ์

นางสาวสายสวรรค์ ชัยนัย : ผู้สัมภาษณ์

- ปัจจุบันมีสามเณรลดน้อยลง ไม่ทราบว่าพระคุณท่านมีวิธีการนำเด็กมาบรรพชาเป็นสามเณร และให้เข้าเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมของวัดจงคำอย่างไร?

อาตมาจัดทำโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนขึ้นทุกปี ที่วัดศรีโพธิ์ทอง บ้านหนองบัว ตำบลช้างเผือก อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ผ่านมาได้จัดทำโครงการฯ เป็นปีที่ ๙ แล้ว และปีต่อไปเป็นปีที่ ๑๐ ก็จะจัดทำโครงการฯ ต่อไปอีก จำนวนสามเณรจะหาได้มากน้อยแค่ไหนเพียงไร ก็ยังไม่ทราบและยังบอกไม่ได้ แต่จะพยายามทำต่อไป เมื่อบรรพชา

* บทสนทนาในการสัมมนาทางวิชาการเพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติผู้มีผลงานดีเด่นในการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาประเทศ จัดโดยมูลนิธิธิดา - คุณหญิงเบญจมาศ แสงมณี วันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๕ ณ โรงแรมเอเชีย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร ในการนี้ พระปริยัติสุนทร (โอภาส โอภาโส) ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นของมูลนิธิธิดา - คุณหญิงเบญจมาศ แสงมณี สาขาพระสงฆ์ ประจำปี ๒๕๔๕

เป็นสามเณรและทำการฝึกอบรมในช่วงระยะเวลาหนึ่งเสร็จแล้ว
อาตมาก็จะเข่ารถไปรับนำมาที่วัดจองคำ เพื่อให้เข้าเรียนใน
โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดจองคำ

เรื่องพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่จัดการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ๙ ปี หรือ ๑๒ ปี นับตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑
ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ หรือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ทำให้บางสิ่ง
บางอย่างลำบาก เพราะพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจะไม่
เกื้อหนุนหรือส่งเสริมต่อจำนวนผู้เข้ามาบวชเรียนเป็นสามเณร
เพราะเด็กที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จะมีอายุเฉลี่ย
ประมาณ ๑๕ ปี และเด็กที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จะมี
อายุเฉลี่ยประมาณ ๑๘ ปี เยาวชนที่มีอายุขนาดนี้มักสนใจที่จะ
เรียนต่อในมหาวิทยาลัยหรือทำงานประกอบอาชีพมากกว่าคิด
จะบวชเรียนเป็นสามเณร

ในอดีตที่ผ่านมาแม้รัฐจะจัดการศึกษาภาคบังคับขั้น
พื้นฐานถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จะเห็นได้ว่าจำนวนผู้บวชเรียน
เป็นสามเณรลดน้อยลงตามลำดับ ดังนั้น เมื่อได้รัฐสามารถขยาย
การศึกษาภาคบังคับขั้นพื้นฐานถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ หรือ
ปีที่ ๖ ได้ทั่วประเทศ เมื่อนั้นจำนวนผู้บวชเรียนเป็นสามเณรจะ
ลดน้อยลงอย่างมากและอาจเป็นไปได้ว่าคณะสงฆ์จะขาดแคลน
ผู้ศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ทั้งนี้เพราะนักเรียนบาลี
ส่วนใหญ่เป็นสามเณร

ประเทศไทยส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนา มีวัดประมาณ ๓๐,๐๐๐ กว่าวัด พระภิกษุสามเณรประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ กว่ารูป ในจำนวนสามแสนกว่ารูปนี้ มีพระภิกษุสามเณรเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ประมาณ ๔๕,๐๐๐ กว่ารูป เรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จนถึงระดับปริญญา ประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ กว่ารูป และที่เหลือก็คือ พระเถรานุเถระผู้ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารปกครอง เริ่มตั้งแต่เจ้าคณะใหญ่หนต่าง ๆ จนถึงระดับเจ้าอาวาส พระสังฆาธิการ

พระพุทธศาสนา นับว่าเป็นรากฐานชีวิตของชาวไทย ดังเราจะเห็นได้จากวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามที่ทำให้เราภูมิใจ ในเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทยล้วนมีรากฐานมาจากพระ-พุทธศาสนา ชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายล้วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธ-ศาสนา

อาตมาเห็นว่าการศึกษเล่าเรียน เราต้องเริ่มที่เด็กของเรา แล้วเราจะได้ผู้ใหญ่ที่ดีและมีความรู้ (มีความรู้คู่คุณธรรม) รัฐบาลจึงควรส่งเสริมหรือเปิดโอกาสเป็นกรณีพิเศษให้เยาวชนที่สมัครใจเข้ามาบวชเรียน ซึ่งจะเป็นการดำรงรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา ให้คู่กับสังคมไทย ถ้าขาดพระภิกษุสามเณร วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามหรือแม้กระทั่งพิธีกรรมต่าง ๆ คงกลับกลายเป็นสูญหายจากสังคมไทย พุดให้เห็นภาพ อาตมาว่า เวลาตาย เราจะหาพระภิกษุสามเณรจากไหนมาทำพิธีกรรม

อาตมาเห็นว่า น่าจะมีการอนุโลมเป็นกรณีพิเศษสำหรับ
 ผู้บวชเรียนเป็นสามเณรเฉพาะที่จะบวชเรียนพระปริยัติธรรม
 แผนกธรรม-บาลี และพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเพราะ
 พระพุทธศาสนาที่ดำรงสืบต่อมาได้จนถึงปัจจุบันนี้ ต้องอาศัย
 กุลบุตรผู้มีศรัทธาเข้ามาบวชเรียนศึกษาพระธรรมวินัยของ
 พระสัมมาสัมพุทธเจ้าสืบๆ ต่อกันมา ทั้งทางด้านคันถธุระ คือ
 การศึกษาเล่าเรียนและค้นคว้าพระพุทธพจน์ (พระไตรปิฎก)
 และทางด้านวิปัสสนาธุระ คือการปฏิบัติสมถกรรมฐาน และ
 วิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางคำสั่งสอนที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์
 พระไตรปิฎก เพราะคัมภีร์พระไตรปิฎกคือคัมภีร์ที่บอกเราว่า
 พระพุทธเจ้าทรงสอนว่าอย่างไร เราไม่มีโอกาสได้พบพระองค์
 และไม่มีวันจะได้พบ ดังนั้น คัมภีร์จึงเป็นเพียงสิ่งเดียวที่จะ
 ทำให้เราทราบที่ท่านทรงสอนว่าอย่างไร ตราบใดที่มีคนอ่าน
 ศึกษาเล่าเรียนพระไตรปิฎกที่เขียนเป็นภาษาบาลีได้ ตรานั้น
 พระพุทธศาสนาจะยังดำรงอยู่ได้ แต่เมื่อใดที่ไม่มีคนอ่านศึกษา
 เล่าเรียนคัมภีร์พระไตรปิฎกที่เขียนเป็นภาษาบาลีได้เลยแม้แต่
 คนเดียว วันนั้นเราอาจพูดได้ว่าพระพุทธศาสนาไม่มีตัวตนอยู่ใน
 โลกอีกแล้ว แต่ถึงอย่างไรอาตมาก็จะพยายามทำให้ดีที่สุด และ
 คิดว่าพระเถระผู้ใหญ่ท่านคงจะช่วยแก้ไขได้ อาตมาคิดอย่างนี้

● ทราบว่าวัดโดยทั่วไป มักจะขาดพระหรือครูผู้สอนพระ-ปริยัติธรรม ในส่วนของวัดจองคำ มีปัญหาด้านนี้หรือไม่ หากมี พระคุณท่านมีวิธีแก้ไขปัญหาอย่างไร และมีแนวทางพัฒนาครูอย่างไร?

สำหรับครูผู้สอนพระปริยัติธรรม ในส่วนของวัดจองคำนั้น ในระยะเริ่มแรกมีความลำบากมากพอสมควรเพราะไม่มีครูที่จะอยู่สอนประจำ อาตมาต้องนิมนต์พระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มาเป็นครูสอนพระปริยัติธรรมที่วัดจองคำ ในปัจจุบันนี้วัดของอาตมามีนักเรียนรุ่นแรกทีสำเร็จเป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค จำนวน ๗ รูป (เป็นสามเณรภาคหลวง) เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วก็ไปเป็นครูสอนพระปริยัติธรรมที่วัดจองคำต่อไป ก็ทำให้ไม่ค่อยมีปัญหาในด้านนี้เท่าไรนัก

ส่วนแนวทางในการพัฒนาครูนั้น ก็มีการพัฒนาควบคู่กับการเรียนการสอนไปในตัวอยู่แล้ว และอาตมาได้จัดหาตำราคู่มือเกี่ยวกับการเรียนการสอนด้านภาษาบาลีให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าอย่างสม่ำเสมอ หรือเมื่อมีโอกาสก็จะส่งไปอบรมครูสอนพระปริยัติธรรมเสริมความรู้ในโครงการต่างๆ เท่าที่จำเป็น

● พระคุณท่านวางกรอบและแนวทางการบริหารการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมของวัดอย่างไร จึงประสบความสำเร็จมาก จนกระทั่งสามเณรชั้นประโยค ป.ธ.๙ รุ่นแรก สอบได้จำนวนถึง ๗ รูป จากผู้เข้าสอบ ๘ รูป ซึ่งวงการคณะสงฆ์ถือว่าเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ไทยที่สามเณรจากสำนักเรียนเดี่ยวสอบได้มากอย่างนี้?

การที่สามเณรชั้นประโยค ป.ธ. ๙ รุ่นแรกของวัดจองคำสอบได้ถึง ๗ รูปนั้น ไม่ใช่เป็นเรื่องแปลกและพิเศษอะไร เพราะพระภิกษุสามเณรทุกรูปที่อยู่ในวัดจองคำต้องปฏิบัติตามกรอบและระเบียบของสำนักเรียนอย่างเคร่งครัด การบริหารการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมของวัด อาตมาและคณาจารย์ต้องขยันและอดทนมาก วิธีที่สำคัญที่สุดอยู่ที่การจัดการปกครองนักเรียนเป็นอันดับหนึ่ง วัดของอาตมานี้ กิจกรรมการเรียนการสอนแทบจะไม่มีวันหยุดหรือขาด (ถ้าไม่จำเป็นจริง ๆ) และสุดท้ายใช้เวลาในการอบรมพิเศษก่อนสอบบาลีสนาทมหลวงที่ยาวนานกว่าที่อื่น ๆ และมีกรณีพิเศษอยู่บ้าง คือ

๑. นักเรียนดู(แปล) หนังสือได้หลายรอบ
๒. นักเรียนแต่งไทยหรือแต่งฉันท์ได้หลายรอบ
๓. นักเรียนเขียนหรือทำแบบฝึกหัดเกือบทุกวัน (การเขียนบ่อย ๆ ทำให้แม่นยำ)

แต่ว่าที่โยมถามปัญหามาที่นี่ อาตมาตอบแบบสรุปง่าย ๆ ว่า กรอบและแนวทางการบริหารการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมนั้น สำคัญที่สุดอยู่ที่การจัดการปกครองนักเรียนเป็นอันดับหนึ่ง เพราะถ้าปกครองหรือคุมครองนักเรียนไม่ได้ อาจารย์จะสอนดีขนาดไหน ก็ไม่มีประโยชน์เหมือนกัน เพราะนักเรียนเรียนบ้าง ไม่เรียนบ้าง อาจารย์ก็สอนบ้างไม่สอนบ้าง ก็จะทำให้เกิดความเสียหายมาก วัดของอาตมาจึงมีกิจกรรมการเรียนการสอนประจำตลอดปีการศึกษา ซึ่งเป็นเหตุให้นักเรียนสามารถสอบได้เกือบทั้งหมด ถ้าไม่ประมาทก็จะสอบได้ทั้งนั้น

โรงเรียนของอาตมานี้จะสอบได้อันดับ ๑ หรืออันดับ ๒ ของประเทศหรือไม่ อาตมาไม่คิดและไม่เคยคิดจะไปแข่งกับใครด้วย แต่นั่นแหละของอาตมานี้มีอยู่ว่า นักเรียนเข้าสอบ ๑๕๐ รูป ก็อยากจะให้สอบได้ ๑๕๐ รูป อาตมาคิดอย่างนี้มาโดยตลอด อีกอย่างหนึ่งการสอบได้สอบตกเป็นอนาคตของนักเรียนเขาด้วย ดังนั้น อาตมาจึงตั้งใจที่จะช่วยและพยายามทำให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

● การเรียนบาลี นับว่าเป็นการเรียนที่ยาก พระคุณท่านมีกลยุทธ์และแรงจูงใจอย่างไร จึงทำให้ผู้เรียนตั้งใจเรียนจนประสบความสำเร็จ?

ศาสนาของเราเนี่ย จะดำรงอยู่ได้นานหรือไม่ อยู่ที่การศึกษาเล่าเรียนพระไตรปิฎก วันนี้ไม่มีใครเรียนพระไตรปิฎก วันนี้

ศาสนาล้มเหลวเป็นอันดับหนึ่ง ถ้าไม่มีใครปฏิบัติสักรูป หรือนั่งภาวนาสักรูปแต่ว่ายังมีการเรียนการสอนอยู่ ศาสนาก็อยู่ได้อาตมาและคณาจารย์ก็พยายามให้กำลังใจและให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักเรียน ทั้งความรู้ในทางศาสนา และทางโลกควบคู่กัน แต่ว่าการศึกษาทางธรรมนี้ต้องเป็นหลัก เพราะหลักธรรมะนี้เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของทุกคน ส่วนการศึกษาทางโลกเป็นส่วนส่งเสริม ก็เลยทำให้นักเรียนเข้าใจดี ตั้งใจเรียนจนประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้ทางวัดยังได้มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนผู้สอบได้บาลีสันามหลวงทุกปี เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการศึกษาตามสมควร

แต่ที่สำคัญที่สุดคือเจ้าสำนักเรียน หรือเจ้าอาวาส ต้องมีเมตตาต่อครูและนักเรียน ถ้ามีเมตตาต่อครูและนักเรียน ครูและนักเรียนก็จะมีเมตตาต่อเจ้าสำนักเรียน หรือเจ้าอาวาสแน่นอน เพราะฉะนั้นการเรียนการสอนและการบริหารต่างๆ อาตมาทำด้วยความเมตตาและตามระเบียบมาโดยตลอด บางครั้งอาจมีปัญหาและอุปสรรคบ้างเล็กน้อย แต่ก็สามารถแก้ปัญหาได้ทุกครั้งไป เพราะสิ่งสำคัญคือ เมตตา ถ้าไม่มีเมตตาเป็นพื้นฐานก็ทำได้ด้วยความยากลำบาก

● นอกจากการวางระบบการบริหารการจัดการเรียนการสอนที่ดีแล้ว พระคุณท่านมีรูปแบบหรือวิธีการติดตามประเมินผลการเรียนของสามเณร ซึ่งมีเป็นจำนวนมากอย่างไร จึงทำให้สามเณรส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นที่น่าพอใจ?

อาตมาเองก็เป็นลูกพระพุทเจ้า พระภิกษุหรือสามเณรรูปไหนเรียนพระไตรปิฎกหรือเรียนหลักสูตรของแม่กองบาลีสนามหลวง อาตมาดีใจมาก เพราะนักเรียนทั้งหลายที่ไม่เคยเข้ามาอยู่ในศาสนา อาตมาพยายามหามาบวช เสร็จแล้วก็มีเจตนาและศรัทธาด้วย และก็พยายามจะช่วยสนับสนุนส่งเสริมเท่าที่จะช่วยได้ เหมือนพ่อกับลูก ความหวังสูงสุดของพ่อแม่คือความสำเร็จของลูก และความสำเร็จของลูกคือความภูมิใจของพ่อแม่ ดังนั้น อาตมาพยายามดูแลเอาใจใส่ให้กำลังใจและให้โอวาทสามเณรเสมอ เพื่อให้สามเณรทั้งหลายทำตามหน้าที่และรักษาหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด แล้วเป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ เป็นลูกที่ดีของคุณพ่อคุณแม่และเป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน แล้วพยายามตั้งใจเรียนให้ดีที่สุด สามเณรทั้งหลายอ่านหนังสืออยู่ อาตมาก็มีความปิติดีใจตลอด และการศึกษาเล่าเรียนบาลีนี้ อาตมาเองก็มีความสนใจมากด้วย และก็เคยเรียนมาด้วยก็เลยทำให้ไม่ลำบากในการประเมินผลการเรียนของนักเรียน

วิธีการติดตามประเมินผลการเรียนของสามเณรนั้น ภายใน ๑ สัปดาห์ที่เรียนผ่านไปจะต้องมีการทำแบบฝึกหัดประเมินความรู้ความเข้าใจหนึ่งวัน คือ วันศุกร์ อาจารย์แต่ละชั้น

ก็จะนำสถิติผลการทดสอบของนักเรียนทุกชั้นมาส่งที่อาตมา ทำให้อาตมาได้ทราบถึงประสิทธิภาพของนักเรียนในชั้นนั้นๆ เพื่อที่จะได้ให้อาตมาและแนะนำให้นักเรียนทราบถึงข้อบกพร่องของนักเรียนและให้นักเรียนนำไปพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นต่อไป

อาตมาจัดให้มีการประชุมคณาจารย์ทุกต้นเดือนและกึ่งเดือน (เดือนละ ๒ ครั้ง) เพื่อติดตามประเมินผลการเรียนในชั้นเรียนของนักเรียนจากครูประจำชั้น อาตมาไม่มีงานปกครองทางคณะสงฆ์อะไรมาก นอกจากงานปกครองดูแลภายในวัด ก็เลยทำให้ปกครองดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง ดังนั้น จึงเป็นเหตุให้สามเณรส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นที่น่าพอใจ ดังกล่าว

● จากผลงานและความพยายามในการพัฒนาการศึกษา ทำให้พระคุณท่านได้รับการคัดเลือกและยกย่องให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นด้านการศึกษา สาขาพระสงฆ์ จากมูลนิธิสยาม-คุณหญิงเบญจมา แสงมณี ครั้นนี้ และได้รับพระราชทานรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ที่ผ่านมา พระคุณท่านมีความตั้งใจที่จะพัฒนาการเรียนการสอนอย่างไรต่อไป?

อาตมารู้สึกปีติดีใจที่ได้รับรางวัลมา และเป็นพระมหา-กรุณาธิคุณที่ได้รับพระราชทานรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตน-

ราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี เกี่ยวกับความตั้งใจที่จะพัฒนาการเรียนการสอนนั้น อาตมาก็จะพยายามทำต่อไปเท่าที่กำลังสติปัญญาความสามารถจะทำได้ การเรียนการสอนที่ประสบผลสำเร็จแล้วก็จะรักษามาตรฐานไว้และหาแนวทางพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป ตามโอกาสที่จะอำนวยให้ทำได้ เพราะถือว่าเป็นการบำเพ็ญปัญญาบารมีและบารมีอื่น ๆ ไม่มีทอดยอและท้อแท้ การที่จะทำงานอย่างนี้ได้ต้องมีความเสียสละต้องทุ่มเทจึงจะสำเร็จ และการที่จะทำอย่างนี้ได้ต้องมีความพร้อมถึง ๓ อย่าง คือ

๑. ต้องมีอาจารย์
๒. ต้องมีนักเรียน
๓. ต้องมีปัจจัย

ถ้ามี ๓ อย่างนี้ครบก็จะทำไปได้ตลอด ขาดอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้

● พระคุณท่านมีแนวทางที่จะส่งเสริมพระภิกษุสามเณร ที่จบการศึกษาชั้นประโยค ป.ธ. ๙ อย่างไร ที่จะทำให้พระภิกษุสามเณรดังกล่าว ให้ความสำคัญและเป็นบุคคลหลักในการสอนและการเผยแผ่ศาสนธรรมอย่างต่อเนื่องและเป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาและประเทศชาติต่อไป?

พระภิกษุสามเณรที่จบการศึกษาชั้นประโยค ป.ธ. ๙ แล้วทุกรูปปฏิบัติศาสนกิจอยู่ที่วัดจองคำ เฉพาะปีนี้มีอาจารย์อยู่ ๑๔ รูป สำเร็จการศึกษาที่วัดจองคำ ๗ รูป และที่สำเร็จ

การศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง อีก ๗ รูป รวมเป็น ๑๔ รูป และทุกรูปก็ปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันด้วยความตั้งใจ เอาใจใส่ในภาระหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบด้วยความเรียบร้อยและเกิดความสามัคคีปรองดองกันดี

เรื่องการส่งเสริมพระภิกษุสามเณรทั้งหลายที่จบการศึกษาชั้นประโยค ป.ธ. ๙ แล้วนั้น อาตมามีความตั้งใจว่า หากลูกๆ ประสงค์ที่จะเรียนต่อในระดับปริญญาโท-เอกต่อไป ก็จะทำให้ลูกทุกคนเรียนไปจนถึงที่สุด คือเท่าที่ลูกแต่ละคนจะสามารถเรียนได้ เพราะการเรียนเป็นเครื่องเชิดชูเกียรติ ทำคนต่ำให้เป็นคนสูง การนำเอาความรู้ที่เรียนไปใช้ให้เป็นประโยชน์ นั้น นับเป็นอภรณ์อันล้ำค่า หรือลูกๆ คนใดมีเจตนาและศรัทธาที่จะศึกษาค้นคว้าวิจัยหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง กว้างขวางต่อจากที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาแล้ว อาตมาก็จะส่งเสริมสนับสนุนอย่างเต็มที่ เพื่อเป็นศาสนทายาทเผยแผ่ศาสนธรรมอย่างต่อเนื่อง และเป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาและประเทศชาติต่อไป

● พระคุณท่านจะมีข้อเสนอแนะต่อครูและผู้บริหารอย่างไรที่จะจัดการเรียนการสอนให้เกิด “ความรู้คู่คุณธรรม”?

อาตมาเองก็ไม่กล้าเสนอแนะต่อท่านอื่น ๆ เพราะในโลกนี้วิธีของเราดีอย่างเดียวไม่ได้ วิธีของคนอื่นก็มีดีอยู่ ในโลกนี้เก่งคนเดียวไม่ได้ คนอื่นเก่งกว่าเราก็มีอยู่มากมาย วิธีของแต่ละคน

ก็มีติดด้วยกันทั้งนั้นแหละ วิธีไหนเหมาะสมไม่เหมาะสม ผู้ใช้และผู้ปฏิบัติต้องเลือกปฏิบัติและจัดการเองดีกว่า

ที่อยากจะเสนอแนะก็คือ วิธีดีขนาดไหนก็แล้ว ถ้าไม่ลงมือทำหรือลงมือปฏิบัติก็ไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ ส่วนเรื่องการจัดการเรียนการสอนให้เกิด “ความรู้คู่คุณธรรม” นั้น อาตมาเห็นว่าการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา การศึกษาพระธรรมวินัยก็เป็นสิ่งที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้คู่คุณธรรมอยู่แล้ว นั่นก็คือ พระภิกษุสามเณรที่เข้ามาสู่พระธรรมวินัยจะต้องอยู่ในกรอบในระเบียบข้อปฏิบัติทำให้พระภิกษุสามเณรมีศีลและอาจารย์ที่ติงาม การตั้งใจศึกษาเล่าเรียนตลอดจนการทำวัตรสวดมนต์นั่งสมาธิภาวนา ก็เป็นการฝึกให้มีสมาธิ เมื่อมีจิตใจที่เป็นสมาธิแล้วก็พร้อมที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ เป็นการพัฒนาให้เกิดปัญญาได้อย่างเป็นระบบตามหลักไตรสิกขา และอีกอย่างหนึ่งผู้ที่เป็นครูก็ทำหน้าที่ในการสอนถ่ายทอดวิชาความรู้โดยมีเมตตากรุณาเป็นพื้นฐาน พร้อมทั้งเป็นแบบอย่าง หรือเป็นครูต้นแบบให้นักเรียนได้ดูเป็นตัวอย่าง โดยการพูดให้ฟัง ทำให้ดู อยู่ให้เห็น และเป็นต้นแบบที่ดีให้ประพฤติปฏิบัติตาม

ภาคผนวก

ประวัติและผลงาน พระปริยัติสุนทร (โสภาส โสภาโส)

พระปริยัติสุนทร

สถานะเดิม ชื่อ โสภาส ฉายา โสภาโส

อายุ ๗๐ ปี พรรษา ๕๐

วิทยฐานะ

- นักธรรมชั้นเอก สำนักศาสนศึกษา
วัดจองคำ
- พุทธศาสตรมหาบัณฑิต กิตติมศักดิ์
สาขาบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่อยู่ วัดจองคำ เลขที่ ๓๔ ถนนพหลโยธิน
บ้านหวด ตำบลบ้านหวด อำเภอท่าวา
จังหวัดลำปาง ๕๒๑๑๐

ตำแหน่ง

๑. เจ้าอาวาสวัดจองคำ อำเภอท่าวา
จังหวัดลำปาง
๒. เจ้าสำนักศาสนศึกษาโรงเรียน-
พระปริยัติธรรมแผนกบาลี
ประจำจังหวัดลำปาง

๓. ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา
วันอาทิตย์วัดจองคำ
๔. กรรมการผู้อำนวยการสอบธรรมสนามหลวง
ประจำสนามสอบอำเภอหางาว
จังหวัดลำปาง
ฯลฯ

ผลงาน

๑. จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก
ธรรม-บาลี พ.ศ.๒๕๓๗ และได้รับการ
คัดเลือกเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกบาลีประจำจังหวัดลำปาง
แห่งที่ ๑
๒. จัดโครงการอบรมก่อนสอบธรรม-บาลี
สนามหลวง
๓. มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่สอบไล่ได้
เป็นประจำทุกปี
๔. จัดตั้งมูลนิธิอาทรปชากิจอุปถัมภ์
เพื่อส่งเสริมการศึกษาที่จัดภายในวัด
และสถานศึกษาอื่น ๆ ในจังหวัดลำปาง
เป็นประจำทุกปี
ฯลฯ

รางวัลที่ได้รับ

๑. วัดพัฒนาตัวอย่าง พ.ศ.๒๕๓๘
๒. วัดอุทยานการศึกษา พ.ศ.๒๕๓๙
๓. รับพระราชทานเสมาธรรมจักรฝ่าย
พระปริยัติธรรมแผนกบาลี พ.ศ.๒๕๔๑
๔. รับพระราชทานรางวัลผู้มีผลงานดีเด่น
สาขาพระสงฆ์ ประจำปี พ.ศ.๒๕๔๕
ของมูลนิธิธรรมา-คุณหญิงเบญจา แสงมลิ
ฯลฯ

ที่ปรึกษา

ดร.รุ่ง แก้วแดง	เลขาธิการคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ
ดร.นงราม เศรษฐพานิช	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผน การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ
นางสาวพิณสุดา สิริธังศรี	ผู้เชี่ยวชาญประจำสำนักนโยบาย และแผนการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ

ผู้เขียน

พระปริยัติสุนทร (โอภาส โอภาโส) เจ้าอาวาสวัดจองคำ
อำเภอหาง จังหวัดลำปาง

บรรณาธิการ

นางสาวพิณสุดา สิริธังศรี

เรียบเรียง จัดทำต้นฉบับ และประสานการจัดพิมพ์

นางสาวสอาดลักษณ์ จงคล้ายกลาง นักวิชาการศึกษา ๖ ว.

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

สำนักนโยบายและแผนการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรีน

เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรของชาติให้คุ้มค่า
หากท่านไม่ใช่หนังสือเล่มนี้แล้ว
โปรดมอบให้ผู้อื่นนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป